

Amik Annamária – György Andrea

MASZK ÉS METROPOLISZ

GARACZI LÁSZLÓ: *WESZTEG. MAGVETŐ*, BUDAPEST, 2022.

AA: Mennyire elevenítette fel a *Weszteg* a saját járványhelyzeti tapasztalataidat?

GyA: A disztópiába hajló *Weszteg* hangulata a fel-feltörő humor ellenére olyan nyomasztó, hogy engem sokkal jobban megviselt a regénybeli, mint annak idején a valós karantén. A szereplő-narrátorok szélsőségesen pesszimista nézőpontot képviselnek. Ők nemcsak a kényszerű elszigeteltség miatt, hanem alapból magányos, nagyvárosi elidegenedett ember, akiknek a járvány alatt még jobban beszűkül a tudata. A vírus miatti félelmüket, szorongásukat alkohollal oldják (miközben keresetlen őszinteséggel „funkcionális alkeszeknek” nevezik magukat), álmatlanságban szenvednek, számítógépfüggők, csakis online kommunikálnak („Mail. Viber. Messenger. Real life kilőve.”).

AA: Bár Brúnó az informatikus, mégis inkább Hajni szólamában érezhető a digitális világ térnyerése. Az online tér ábrázolásának egy-egy passzusa a nemrég kiadott *Erről nem beszélünk* című regényével folytat párbeszédet.

GyA: Garaczi, Lockwooddal ellentétben, mintha örömeit lelné a gamerszleng és a járványkommunikáció sajátos kifejezéseiből nyert szokatlan szóösszetételek, szókapcsolatok megalkotásában és azok véget nem érő felsorolásában: „Az offline élőbeszéd erőszakos világa, hatalmi játszmák, önismétlő neheztelés-monológok, jajveszékelés-áriák.”

AA: Az érthetlenségig rétegződött metropolisz nyelve. Ahogy mondd, a szereplők eleve a nagyváros kapcsolatilag (is) oxigénszegény levegőjét szívják. A pandémiás háttérinformációk nélkül is hihető sztori lenne a gaming és valóság között észrevétlenül átjáró Brúnó és a mizofóbiás, alkoholistává váló Hajni szakítástörténete.

GyA: Hajni már a fertőtlenítőt is fertőzés-gyanús-nak találja („fertőz a fertőtlenítőt”), miközben Brúnóhoz hasonlóan fájdalmasan vágyik a fizikai közelségre. A programozó esetében ezt a sóvárgást fejezi ki a hajléktalanokkal való verekedés a budapesti Városligetben. A naturalisztikusan megrajzolt, agresszív jelenetről nem tudni, hogy valóságos-e, vagy az álom és ébrenlét határán lebegő Brúnó látomása, aki szabadtéri sétáira így reflektál: „Elhagyom a biztos búvóhelyet, indulok a csatába.” De úgy is értelmezhetjük, hogy Brúnó egy videojátékban vesz részt, amelyben avatárja hajléktalanokkal harcol. Hajni pedig képzeletben lejátszsa, amint megbilincselik és összeverik a járőröző rendőrök, mert nem visel maszkot.

AA: Brúnó belső világában a pandémia nem okoz olyan szilánkos törést, mint a Hajniéban. A férfi szövegét gazdagon átszövik a visszaemlékezések, ráérősen beszél a szüleiről, mesél a szomszéd néniről, a közvetlen környezetén túl működő társadalom aktuális képét is ő festi le részletesebben („az emberek ráérnek főzni, jókat zabálnak”). Hajnitól eltérően Brúnó a körülötte lévő emberekben nem pusztán vírushordozókat lát, hanem képes reflektálni például a kiürült közösségi terekre, a busz utasaira. Így nem meglepő, hogy ő az, aki lelket próbál önteni Hajniba, hiszen otthonról dolgozóként ő veterán szociális távolságtartó („betartja a másfél métert, de azt mindig betartotta, nem szereti, ha belógnak a privát terébe”). Hajni viszont már filmben sem bírja nézni a nem higiénikus testi érintkezést. Emlékei szinte kizárólag a Brúnóval való kapcsolatra korlátozódnak.

GyA: Hajni és Brúnó szólama mellett még egy költői-filozofikus szólama is felhangzik, Sybille, a német ökofeminista politológus irodalmi művének a mondatai, amelyeknek ironikus távolságtartó befogadását készíti elő Brúnó megállapítása: „A gyanús könyveknek először az első és utolsó mondatát olvasom el. Flash reading. Az elején elmarad a szüret. A többi el tudom képzelni, középkori pestis, kortárs társadalomkritika, disztópikus giccs.”

AA: Sybille narratív szálában találjuk az izolációnak, a kibillent idő, a fenyegetettség érzésének filozofikus – bár szintén erősen költői – leírását, az új valóságot megragadó terminológiát („karanténidentitás”, „árjaútlel”). „Élni halálhíba”, hangzik nála a *Herscht 07769* mottójának parafrázisa. De Krasznahorkaitól eltérően, itt rá sem kérdeznak a válsághelyzetbe került emberi sorsokat mozgató erőkre. A nagyváros fölött nincs ég.

GyA: Amerre a szereplők tekintetüket fordítani tudnák, hogy a dermedt veszteglésből kimozduljanak.

AA: Bár az apróbb idioszinkráziákat leszámítva, a három dermedt veszteglő stílusában nem igazán különbözik egymástól, elbeszélésük tartalmában mégis karakteresebbek. Hajni számára a világ érzékelése a leszűkülte érint-

kezési felületek fenomenológiájára redukálódik. De Brúnó lazábban veszi a külső megszorításokat, amelyek számára nem hoznak olyan horderejű változást, mint a tanár Hajni életében.

GyA: Későn esett le nekem, hogy a Sybille könyvének képtelen műfaji meghatározása – „esszéprózaversdráma” – nem más, mint Garaczi öniro-
nikus utalása saját könyve sokműfajúságára. A *Wesztteg*nek ugyanis egyik legizgalmasabb jellemzője az, hogy lehetővé teszi az átjárást az irodalmi mű-
nemek és műfajok között. Regényként vettem kézbe, de a részletek kibon-
tásának sajátos lüktetése, szikár költőisége arra késztetett, hogy némelykor
szabadversként olvassam, miközben tudtam, hogy egyik korai változata
színpadi szöveggént is működőképesnek bizonyult. A *Vesztteg* című egyfel-
vonásost a budapesti Katona József Színházban mutatták be. Bár az elő-
adást nem láttam, olvasás közben nem esett nehezemre elképzelni, amint a
dramatikus szöveg a színház közegében (amelynek hatása az egyik narrátor
szerint éppen „a kiszolgáltatottságra, a nézők mazochista öngyűlöletére”
alapul) rendkívül élvezetes, érzéki befogadói tapasztalattá válik. Sajnos, a
dráma műfaja a kortárs magyar irodalom peremén helyezkedik el, így nem
meglepő, hogy a *Wesztteg* regényként nyerte el végső formáját. Amúgy a
drámából vált számomra világossá, hogy a regény dupla v-vel íródó címe a
budapesti Westend bevásárlóközpontra rímel, ahonnan Brúnónak a Város-
liget felé tartó sétái indultak.

AA: Garaczi ütős-poétikus nyelvezete Halász Rita *Mély levegőjére* em-
lékeztetett, amely szintén egy fuldoklás-élmény minimalista ábrázolása, ám
a *Wesztteg*ben a levegőtlenesség nemcsak képletes. Az igék elmaradása a főleg
főnevekből építkező mondatokban talán a cselekvésképtelenséget hivatott
érzékelteni, egyúttal felnagyítani a már-már patológiásan veszélyforrás-
ként érzékelt tárgyak jelentőségét is: „a szappantartó és a csap korlátos és ba-
nános”. A töredezett szövegben mintha a gondolatok is tartanak a szociális
távolságot.

GyA: Te melyiket érezted meghatározónak a három közül: a lírai, a drá-
mai vagy az epikus jelleget?

AA: Határozottan a lírai ízek domináltak a *Wesztteg*-élményemben. El-
mosódik a határvonal az emlékek és a fikciós jelen, képzelet és valóság kö-
zött. Ennek legmeghatóbb példája a zárójelenet, amelyben Brúnó Hajnit
idézi fel, és egy pillanatig nem tudni, hogy csupán gondolataiban vagy a va-
lóságban is átöleli őt a mazsolaillatú lány, aki „nem találja helyét az emlékek
rekeszei között, aktív, érzéki, eleven, kiszámíthatatlan, nyugtalanító”, vagyis
teljes ellentéte a bennem kialakult Hajni-képnek. Ő az éjjeli eső csendjében
ébredező hajnal, amelyre/akire Brúnó vár.